

Kringloop 3.0 - Klimaatalianties in Leusden

Zeven aanbevelingen

1. Zwerfvuilklep of PMD-grondstofklep als zichtbaar onderdeel van ondergrondse containers? Organisatie-ecologie maakt deel uit van de circulaire Kringloopladder (Van Dijk, Jonker, Faber). 'Vreemdgaande transitie's' zijn ook in Leusden onlosmakelijk verbonden met kringloopdenken. Klimaatwinst door verticale congregatie, het sluiten van kringlopen. Van Afval(vuil) Naar Grondstof (VANG)!
2. Als 'SupportervanSchoon' ontwikkelt Leusden een kringlooppilot, mede als bewustwordingsinitiatief, voor gebruikers van kleine PETflesjes (sportdranken) en stalen en aluminium blikjes (energiedranken). Partners zijn alle kantines, clubhuizen en aanverwante horeca. Cliniclowns of KiKa deelt in de win-win grondstofwaarde.
3. Leusdense nulaanbieders van restafval ontvangen een plek in de doelstellingen van het VANG-programma, Van Afval Naar Grondstof. Alle effecten van zowel omgekeerd inzamelen als tariefdifferentiatie (Diftar) zijn middels een circulaire maatstaf als effect – indicator, Kringloopmeter Leusden als matrix, inzichtelijk.
4. Huishoudingen ontvangen een optionele kliko voor kringloop van karton en oud papier waarbij het mogelijk is om een deel van de grondstofwaarde te gunnen.
5. Naast maatwerk in de openbare ruimte (zie 1,2) is maatwerk vereist voor huishoudelijke 'groene' grondstofstromen. Bewoners van appartementen ontvangen op verzoek het circulaire Biobakje voor het apart houden van aanrecht – GF(snijdsel groente en fruit). Alle Leusdense houdingen kunnen meeliften met het verkrijgen van het circulaire Biobakje. Ter verhoging van kringloop-keukenmanagement.
6. Middels een vorm van bewonersadoptie ontvangen de iconische Leusdense, 7 x 24 uren beschikbare, tuingroendepots preventieve aandacht.
7. Door CO2 klimaatcompensatie met betrekking tot verwerking van huishoudelijk restafval draagt de afvalstoffenheffing, 1 euro per inwoner, bij aan de doelstelling van klimaatneutrale gemeente. De CO2 compensatie van transport vereist regeling bij aanbesteding. Permanente bewonersvoorlichting, zoals publicatie van behaalde succesvolle collectieve kringloopresultaten, is essentieel om de vele kringlopen te sluiten. Domeinnaam nieuweinzamelen.nl geeft aandacht aan de vele Leusdense VANG – aspecten van het Nieuwe Inzamelen.

Manifest met aandacht voor klimaat- en kringlooptransities *aanbevelingen

Als FairTrade en Wandelgemeente ontwikkelt Leusden zich, mede door het Nieuwe Inzamelen, steeds meer tot een kringloopgemeente. Deze transitie richting kringloopsamenleving kent naast economische en ecologische aspecten ook een sociale Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen - component die het sluiten van kringlopen duidt als collectieve en gedeelde waardecreatie. Van essentieel belang is het beschrijven van klimaatwinst door directe en indirecte CO2 reductie.

Het ambitieus plan 'Nieuwe Inzamelen' biedt volop perspectief om weer met voorsprong op het peloton, de huidige transitie-arena, zicht te houden op een duurzame podiumplek.

1. Kringloop en verticale cogregatie

Dr Simon J.D. Schillebeeckx, Singapore Management University, stelt dat het denken en werken in gesloten kringlopen verticale cogregatie vereist (MVO 2.0). Wanneer een organisatie buiten zijn oorspronkelijke corebusiness moet treden om zijn waardepositie waar te maken dan spreken we van verticale cogregatie. Dit vreemdgaan kan zowel gebeuren aan de hand van partners of door zelf extra diensten uit te voeren. Gelet op de ambities in het programma Van Afval Naar Grondstof(VANG) is het raadzaam om voor zwerfende kringloopbare grondstoffen als blikjes en plastic flesjes een innovatief, preventief en vuurwerkbestendig PMD-containerluikje, met CO 2 winst, te integreren. De huidige zwerf(vuil)afvalklep, als uitnodigend onderdeel van de ondergrondse DIFTAR container voor het deponeren van huishoudelijk restafval, tarief 0.24 ct per 10 liter, druist in tegen alle 'Diftarproof-voorwaarden'; Tot het uiterste voorkomen van oneigenlijk gebruik(Planterra, Leusden, juni 2017, 'afval scheiden in openbare ruimte').

2. Kringloop en Indicator restafvaldoelstelling; Kringloopmeter

Door regelmatig de restafvaldoelstellingen en de behaalde sorteeresultaten te communiceren wordt de beoogde gedragsverandering Nieuwe Inzamelen gestimuleerd. Folkert Starreveld, Cyclusmanagement, geeft aan dat een indicator huishoudelijk restafval het belang van preventie inzichtelijk kan maken(GRAM, mei 2017). De landelijke VANG-norm 2020 kan worden vertaald in een percentage kringloop van 75 % naast de overige 25 % te verbranden huishoudelijke reststoffen. Het verdient de voorkeur om inzichtelijk te maken welke herbruikbare grondstoffen, nog ongescheiden, aanwezig zijn in 25 % restafval.

Bij invoering van omgekeerd inzamelen in combinatie met gedifferentieerde tarieven(DIFTAR) komen die huishoudingen in beeld welke langer dan zes maanden geen gebruik maken van voorzieningen voor restafval. Deze groep 'Nulaanbieders' dragen, veelal buiten het gemeentelijke speelveld, voor een belangrijk deel bij aan de doelstellingen.

De indicator, Kringloopmeter Leusden, geeft ook aan welk deel van het restafval onzuiver is voor hergebruik of kringloop. Het indicatorgetal voor echt, zuiver te verbranden ongescheiden fijn huishoudelijk restafval is 27 kg per persoon. Landelijk variëren de aannames van 15 kg(Ede) tot 55 kg per persoon per jaar(Veenendaal, Haaksbergen). Door gebruik te maken van sorteeranalyses en resultaten van diverse benchmarken, vergelijkend onderzoek, is het mogelijk om de ideale indicator samen te stellen. Een eerste aanzet wordt beschreven in het grondstoffenplan 2016 – 2022, gemeente Stichtse Vecht.

Yfke Hoogland, concludeert in het Omrin rapport 'naar een nieuw afvalbeleid in Harlingen' dat verlaging van de hoeveelheid restafval in combinatie met een structurele vermindering van de totale hoeveelheid vrijkomend huishoudelijk afval leidt tot lage milieubelasting en minder transport en dus CO₂ winst. De Leusdense Kringloopmeter, met een doorkijk naar de restafvaldoelstellingen van 2030, is vooral van belang voor kringloop- en CO₂ reductie middels afvalpreventie en praktische sorteervoorzieningen voor grondstoffen. Dit geldt vooral voor de stromen grof tuingroen, grof restafval (van 30 kg naar 5 kg in 2025), oud papier en organisch keuken-'gft'. De Leusdense cijfers van 2014 vormen volgens Marijn Teernstra, VANG-adviseur RWS Leefomgeving, een goede nulmeting.

3. Kringloop en OPK, optimalisatie oud papier en karton (OPK)

De multiplicatieve triade voor gedragsverandering van Theo Poiesz geeft naast de intrinsieke en extrinsieke aspecten van motivatie en gelegenheid vooral aandacht aan capaciteit. Beschikken de Leusdense huishoudingen over sorteer- en inzamelmiddelen met betrekking tot respons en gebruiksgemak? Wat is de huidige en toekomstige functie van maandelijkse afzetcontainers of permanente 1100 litercontainers nabij van verenigingen, scholen en kerken met betrekking tot sociale cohesie en blijvende inkomstenbron? Zijn er mogelijkheden om de aangeboden waardevolle kilo's grondstoffen los te zien van de methode van inzameling?

Leusden is al jarenlang provinciaal koploper gescheiden inzameling en kent voor kringloop van karton en oud papier een complementair voorzieningenniveau; brengcontainer Grondstoffenstation (milieustraat), ondergrondse papiercontainers, de 14-daagse bundelinzameling middels dozen, plastic boodschappentasjes en kratjes, de recente 240 liter kliko voor oud papier klanten buiten de bebouwde kom en de permanente 1100 liter container of maandelijkse 25 m³ breng/afzetcontainer van verenigingen, scholen en kerken (VSK). Uit sorteeranalyses, Herval Doelmatrix en Kringloopmeter blijkt dat in 2014 nog 16 kg grondstof OPK per inwoner als restafval wordt aangeboden en dat tenminste 10 kg per inwoner extra sortering nodig is. Bij 30.000 inwoners, circa 12.000 woningen, 300.000 kg of 300 ton OPK.

Een OPK- pilot in tenminste twee woonwijken van elkaar verschillend in hoog- en laagbouw, met het overbekende pictogram Papier Karton Kringloop als icoon, kan inzicht verschaffen in de meest circulaire alternatieven. Wanneer de gemeente Leusden op een eigentijdse wijze invulling geeft aan de gunfactor ontstaat er waarde creatie. Gemeentebrede optionele invoering van de elegante 180 liter en/of 240 liter kliko voor OPK kent tenminste vijf belangrijke voordelen. Een groot nadeel vormt de opdrogende bron van inkomsten van verenigingen, scholen en kerken. Door de gunfactor van de blijvende waarde van elke kg OPK los te koppelen van het inzamelmiddel, ontstaat er een donatiemogelijkheid. Elk huishouden ontvangt een optie om de waardevolle grondstoffen te blijven doneren (vergelijk statiegeldknop supermarkt). Door de gemeentelijke Milieupas te voorzien van een applicatie of door chipregistratie als OPK –sponsor. Zo ontvangt de gunfactor een blijvende waarde en inkomstenbron voor elke VSK-organisatie die al jaren een trouwe dienst heeft bewezen. In een nadere uitwerking is een middeling van de OPK waarde, als VSK-inkomstenbron, voorzien evenals een nader vast te stellen financieel plafond.

De vijf voordelen, naar volgorde in prioriteit, van de optionele 180 of 240 liter huiscontainer voor oud papier en karton zijn: directe en indirecte CO₂ reductie met betrekking tot gemeentelijke footprint door meer kg OPK per adres en minder transport (halveren inzamelingsfrequentie) naast de CO₂ winst door vermeden privé- km, methodiek van belading is minder zwaar en daardoor ARBO vriendelijk, meer grondstoffen, minder restafval, minder verwaaid OPK langs de stoep en heg.

4. Kringloop en GF, Schillenboer 3.0

Alle Leusdense huishoudingen worden gestimuleerd om gebruik te maken van klantgerichte GFT-sorteervoorzieningen die het eenvoudiger en handiger maken om organische stoffen apart te houden. Speciale aandacht gaat uit naar bewoners van appartementen, met alleen de GF- fractie, en de dertig procent 1-persoonshuishoudens. Initiatieven zoals in het Friese OMRIN-gebied, het verstrekken van BIO-aanrechtbakjes en sorteeremmers van acht liter, of zoals in de gemeente Ermelo, waar valorisatie van lokale GF-verwerking door een wormenkwekerij wordt beproefd, verdienen navolging.

5. Kringloop en T, Tuingroendepots

Ondanks het enorme overaanbod, van 50 tot 70 kg per inwoner grof tuinafval per jaar, kunnen de tuingroendepots rekenen op een bijzondere schare van vaste fans. Gesteld kan worden dat er jaarlijks zeker 1.5 miljoen kilo grof tuinafval als 'overshoot', door Den Ouden Groep wordt getransporteerd en verwerkt. De huidige tuingroen - populariteit, is vooral te danken aan de 7 x 24 uren bereikbaarheid en kent een lange traditie van vaste en eertijds ook tijdelijke groendepots. Door toezicht middels een vorm van bewonersadoptie, te werven TuinGroenHelden, ontstaat er preventieve werking ten aanzien van het voorgestane gebruik van de landelijk unieke lokale Leusdense tuingroendepots.

6. Kringloop en Klimaatcompensatie restafval

In het jaar 2020 is een huishoudelijk restafvalproductie voorzien van maximaal 100 kg per inwoner. Door de CO2 uitstoot, als gevolg van verwerking, te compenseren draagt Leusden bij aan de doelstelling van klimaat neutrale gemeente. De emissie staat 1 op 1 ter compensatie. Bij 3.000 ton restafval a 10 euro is een bedrag van 1 euro per inwoner nodig. De compensatie kan worden uitgevoerd door het planten van 6.000 boompjes in het Ethiopische Tigray, via de Vlaamse organisaties BosPlus en Ere Mela Mela of door Trees for All. Zo wordt de kringloop wereldwijd gesloten.

* Maarten Hajer, Utrecht en Jan Jonker, Nijmegen

Leusden, 23 november 2017,